

УДК 159.954.3:179.8
DOI: 10.26565/2225-7756-2019-66-05

Особливості задоволеності життям людей з різним ставленням до грошей і власної жадібності

Яновська Світлана Германівна, старший викладач кафедри прикладної психології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, майдан Свободи 4, Харків, 61022.

Svitlana Yanovska (Ivanovska), Senior Lecturer of the Applied Psychology Department, V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, Ukraine, 61022.

Яновская Светлана Германовна, старший преподаватель кафедры прикладной психологии Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина, площадь Свободы 4, Харьков, 61022.

ORCID 0000-0002-5439-5269
sgyanovskaya@karazin.ua

Криворучко Світлана Миколаївна, старший викладач кафедри фізичного виховання Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ», вул. Чкалова, 17, Харків, 61070.

Svitlana Kryvoruchko, Senior Lecturer of the Department of Physical Education National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkov, st. Chkalov, 17 Ukraine 61070.

Криворучко Светлана Николаевна, старший преподаватель кафедры физического воспитания Национального аерокосмического университета имени Н. Е. Жуковского «ХАИ», Харьков, ул. Чкалова, 17, Украина, 61070.

ORCID 0000-0002-0752-4013

Самохін Олексій Олексійович, старший викладач кафедри фізичного виховання Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ», вул. Чкалова, 17, Харків, 61070.

Oleksiy Samokhin, Senior Lecturer of the Department of Physical Education National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkov, st. Chkalov, 17 Ukraine 61070.

Самохин Алексей Алексеевич, старший преподаватель кафедры физического воспитания Национального аерокосмического университета имени Н. Е. Жуковского «ХАИ», Харьков, ул. Чкалова, 17 Украина 61070.

Кононенко Неллі Миколаївна, старший викладач кафедри фізичного виховання Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ», вул. Чкалова, 17, Харків, 61070.

Nelli Kononenko, Senior Lecturer of the Department of Physical Education National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkov, st. Chkalov, 17 Ukraine 61070.

Кононенко Нелли Николаевна, старший преподаватель кафедры физического воспитания Национального аерокосмического университета имени Н. Е. Жуковского «ХАИ», Харьков, ул. Чкалова, 17 Украина 61070.

Білоус Наталія Сергіївна, старший викладач кафедри фізичного виховання Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «ХАІ», вул. Чкалова, 17, Харків, 61070.

Natalia Bilous, Senior Lecturer, Department of Physical Education National Aerospace University named after M. E. Zhukovsky «KhAI», Kharkov, st. Chkalov, 17 Ukraine 61070.

Белоус Наталия Сергеевна, старший преподаватель кафедры физического воспитания Национального аерокосмического университета имени Н.Е. Жуковского «ХАИ», Харьков, ул. Чкалова, 17 Украина 61070.

В статті розглянуто особливості задоволеності життям людей з різним ставленням до грошей і власної жадібності. Показано, що більшість досліджуваних є незадоволеними життям, вони визначають в себе середній рівень жадібності та їх оцінка грошей є конфліктною. Було визначено, що задоволеність

життям пов'язана з самооцінкою жадібності та ставленням до грошей. Задоволеність життям має прямий зв'язок з факторами «Оцінка», «Сила», «Активність» поняття грошей. Людина, яка високо цінує гроші, витрачає їх на те, що підвищує її задоволення, або накопичує, що також надає їй відчуття, що життя є таким, яке задовольняє її. Гроші для цих людей є впливовими, надають сили та можливості для перетворення себе та оточуючого світу. Було визначено наявність зв'язку задоволеності життям та факторами самооцінки жадібності: зворотній зв'язок з фактором «Безмежна жадібність» та прямий зв'язок з факторами «Завбачлива жадібність» та «Розумна жадібність». Останні два фактори самооцінки жадібності вказують на наявність у людини розважливості та передбачливості, гармонії заробітків та витрат.

Ключові слова: задоволеність життям, гроші, жадібність.

The article deals with the peculiarities of life satisfaction in people with different attitudes towards money and their own greed. It is shown that the majority of subjects are dissatisfied with life, they determine the average level of greed and their money evaluation is conflicting.

It was determined that life satisfaction was associated with the self-esteem of greed and attitude towards money. Life satisfaction has a direct connection with the factors "Evaluation", "Power", "Activity" of the concept of money. Hence, a person who highly evaluate money spends it on something that raises his pleasure or saves, which also gives him a sense of satisfaction with life. The money for this person is what affects life, gives strength and opportunity to improve himself and the surrounding world. But the satisfaction of one's own life can also affect the evaluation of money. A person can understand that money does not always solve life problems, that the growth of money, or their reduction, can go out of control and drastically change the standard of living.

The distribution of subjects who participated in the subjective greed study was as follows. Almost half of the people identified themselves with an average level of greed, which testifies of economy, frugality, knowledge of the measure; the ability to share if it does not address the needs of the individual. A third of those surveyed identified a high level of overall greed, which could be interpreted as an exorbitant, uncontrollable satisfaction of needs and accumulation of goods, without considering the norms and well-being of others. And only a fifth of the subjects have a subjectively low level of greed, which indicates a tendency to show generosity and selflessness towards themselves and others, self-sacrifice, limiting needs, following social norms.

It was defined the connection of life satisfaction and such self-esteem factors as greed, feedback factor "Boundless Greed" and a direct connection with the factors "Prudent Greed" and "Smart Greed." The last two factors of greed self-esteem indicate a person's prudence and foresight, the harmony of earnings and expenses. And it gives pleasure, because people want something that can provide them with unlimited life pursuit of wealth and fortune, have time to communicate with loved ones and nature classes favorite thing, he lives and enjoys.

Keywords: life satisfaction, money, greed.

В статье рассмотрены особенности удовлетворенности жизнью людей с разным отношением к деньгам и собственной жадности. Показано, что большинство участников исследования не удовлетворены жизнью, они определяют у себя средний уровень жадности и их оценка денег является конфликтной. Было показано, что удовлетворенность жизнью связана с самооценкой жадности и отношением к деньгам. Удовлетворенность жизнью имеет прямую связь с факторами «Оценка», «Сила», «Активность» понятия денег. Люди, которые высоко ценят деньги, тратят их на то, что приносит им удовольствие, или накапливают, что дает ощущение удовлетворенности жизнью. Деньги для этих людей имеют влияние, дают силы и возможности для преобразования себя и окружающего мира. Было определено наличие связи удовлетворенности жизнью и факторами самооценки жадности: обратная связь с фактором «Безграничная жадность» и прямая связь с факторами «Предусмотрительная жадность» и «Умная жадность». Последние два фактора самооценки жадности указывают на наличие у человека рассудительности и предусмотрительности, гармонии заработков и расходов.

Ключевые слова: удовлетворенность жизнью, деньги, жадность.

Задоволеність життям людей залежить від різноманітних чинників: об'єктивних і суб'єктивних передумов економічного, політичного, психологічного, соціально-психологічного характеру. У сучасній психології досліджено багато факторів, які пов'язані з цим явищем: матеріальне благополуччя; соціальний статус; досягнення поставлених цілей; рівень самореалізації і самоактуалізації; особиста і сімейна безпека (рівень криміналізації життя і свавілля влади); соціальна стабільність; клімат й інші умови середовища; наявність вільного часу і добре організованого дозвілля; гармонійні стосунки у сім'ї; міжособистісні стосунки; здоров'я; вік та ін. Найбільш впливовими є матеріальні показники Люди працюють, щоб заробляти більше. Купують, щоб почуватися краще. Накопичують гроші і не можуть з ними розлучитися, тому що вони далися важкою працею, або витрачають все до останньої копійки і почуватися спустошеними. Здається, що гроші дають змогу жити краще, але вони не замінюють почуття задоволеності, благополуччя і добробуту.

Науковці всього світу досліджують зв'язок задоволеності життям зі ставленням до матеріальної вигоди й грошей та того, наскільки людина є зануреною в процес їх накопичування, яким чином їх витрачає. Хіді Б. та Муфелі Р. (2018) досліджували траєкторії задоволеності життям та визначили показники, що пояснюють її стабільність і нестабільність у Німецькій соціально-економічній групі Австралії. Моррон А., Пискителли А. (2019) підкреслили, що вивчення факторів, які впливають на задоволеність

життям, потребує врахування їх ваги: чим вищий рівень недоліків, тим нижчий рівень задоволеності життям. Сьєнтженс Т. Г., Зееленберг М., Ван-де-Вен Н., Брегельманс С.М. (2015) досліджували жадібність та її рівні в економічній поведінці, визначили прямі зв'язки жадібності з максимізацією, власним інтересом, заздрістю, матеріалізмом і імпульсивністю та зворотні - з самоконтролем і задоволеністю життям. В дослідженні Фрунзару В., Фрунзару О. (2017) приділено увагу християнському підходу щодо взаємозв'язку між накопичуванням матеріальних благ та задоволеністю життям: чим менш матеріалістичний спосіб життя, тим більш щасливіша людина. Пакистанські дослідники Малик М.Н., Аббасі Н.У. Халілі М.Т., Ансарі М. І. (2018) визначили жадібність як надмірну любов до грошей у людей різних професій та довели, що прагнення грошей і жадібність впливають на психічне здоров'я професіонала, розвиваючи різні психологічні симптоми, такі як депресія, тривога і стрес. Таким чином проблема задоволеності життям та її зв'язку зі ставленням до грошей і жадібністю є інтернаціональною і потребує свого визначення в Україні.

Мета – визначення особливостей задоволеності життям людей з різним ставленням до грошей і власної жадібності.

Методи дослідження: метод семантичного диференціалу Ч. Осгуда; шкала задоволеності життям Е. Дінера, Р. А. Еммонса, Р. Дж. Ларсена та С. Гріффіна, адаптована Д. О. Леонтьєвим та Є. М. Оснім; методика дослідження семантичного простору поняття «жадібність» С. Г. Яновської та Р. А. Лютенко; методи математичної статистики (первинний математичний аналіз, кореляційний аналіз за Спірменом).

В дослідженні приймали участь 154 особи, серед яких 79 дівчат та 75 юнаків у віці від 19 до 24 років, які навчаються в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна та Національному аерокосмічному університеті імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут». Всі досліджувані навчаються та працюють у вільний час та по-різному ставляться до свого матеріального забезпечення.

У зарубіжній психології задоволеність життям часто пов'язується або отожднюється з такими поняттями, як «щастя», «суб'єктивне психологічне благополуччя» і розглядається як важлива умова психологічного здоров'я людини. М. Аргайл вважає, що задоволеність життям є неодмінною складовою щастя, і визначає її як рефлексивну оцінку минулого і теперішнього стану справ [1]. С. Рубінштейн пов'язує задоволеність життям з наявністю матеріальних благ у людини: матеріально задоволені особи контролюють свої фінанси, незадоволені є психологічно неблагополучними: вони намагаються взяти гроші в борг, у них значно вище частота емоційних розладів і психосоматичних захворювань [18].

Headey В., Muffels R. визначили фактори, які змінювали траєкторію задоволеності життям: стабільність задоволеності життям насамперед обумовлена стабільними рисами особистості, батьківським впливом, також це пов'язано з відмінностями та змінами в особистих цінностях / життєвих пріоритетах (просоціальні, сімейні й матеріалістичні цінності) та поведінкових виборах (фізичні вправи, соціальна участь і мережі, відвідуваність церкви, баланс між роботою і дозвіллям) [13].

На думку Р. М. Шаміонова, задоволеність життям є суб'єктивно емоційно-оцінним утворенням, яке має спонукальну силу, що сприяє дії, пошуку, управлінню внутрішніми і зовнішніми об'єктами. Автор вважає, що це складне, динамічне, соціально-психологічне утворення, в основі якого лежить інтеграція когнітивних і емоційно-вольових процесів [6].

В роботі М. Ю. Семенова та Є. Г. Єфремова було показано зв'язок задоволеності життям та матеріальної задоволеності, визначено фактори, які впливають на ступінь матеріальної задоволеності: рівень особистого добробуту, рівень матеріальних потреб, спрямованість особистості, досвід попередньої задоволеності матеріальних потреб і позитивна висока оцінка вірогідності задоволеності матеріальних потреб у майбутньому [4].

Продовження досліджень зв'язків задоволеності життям та матеріальної задоволеності пов'язано з визначенням особливостей ставлення до грошей та жадібності людини. О. С. Дейнека вказує, що ставлення до грошей є економіко-психологічним феноменом, який представлений пізнавальним, емоційним і мотиваційно-вольовими компонентами, супроводжує соціальний обмін і здатний виконувати компенсаторно-терапевтичну функцію [2].

Ціннісний аспект ставлення до грошей та особливостей грошової задоволеності підприємців був досліджений С.Г. Яновською: було визначено, що для підприємців цінність грошей нижче, а рівень грошової задоволеності вище в порівнянні з людьми, які не займаються підприємницькою діяльністю. Підприємці більш раціонально ставляться до грошей, є більш впевненими в фінансових питаннях, орієнтовані на об'єктивне прийняття ситуації, що склалася, і пошук вирішення проблеми [9]. Продовження досліджень авторки було пов'язано з визначенням психологічних особливостей уявлення про жадібність та жадібну людину. Асоціюється жадібність здебільшого з користолобством, скупістю, накопиченням, грошима і такими рисами, як егоїзм, агресивність, прагматичність. Головними причинами жадібності досліджувані вважають сімейне виховання та бідність, яка сприяє розвитку скупості у людини, вимушеної економити у важкі часи [8].

Отже сучасні дослідження жадібності пов'язані з визначенням особливостей ставлення людини до грошей. Типологія «грошових» типів особистості Х. Гольдберга і Р. Льюїс враховує поняття жадібності, як такої, що є наслідком жаги до грошей та прагнення безпеки [5].

Ю. В. Щербатих визначив складові конструкту «жадібність»: користолобство та скупість, які сприяють примноженню багатства людини за рахунок економії або прагнення отримати щонайбільше [7].

Г. Крекелс та М. Панделаре розглядають жадібність як диспозицію – готовність людини діяти

певним чином. До цієї характеристики, на думку авторів, входить бажання брати більше, ніж це необхідно, ненаситність, задоволення від володіння багатьма речами, потреба у статусі та владі, використання сумнівних методів для того, щоб отримати більше, ніж потрібно. Диспозиційна жадібність за Г. Крекелсом та М. Панделаре найбільше проявляється в «економічних іграх» [14].

Голландські психологи Seuntjens T. G., Zeelenberg M., Van de Ven N., Breugelmans S. M., продовжуючи ідею диспозиційного дослідження жадібності, виділили у конструкті «жадібність» центральні та периферійні елементи, за допомогою яких можна краще дослідити жадібність [10]; дослідили економічну поведінку жадібною людини у контексті фінансової кризи в Америці [19]; прослідкували розвиток жадібності у підлітків [12].

Таким чином аналіз останніх публікацій вказує на наявність зв'язку між задоволеністю життям та матеріальною задоволеністю й жадібністю людини.

Для дослідження особливостей цього зв'язку ми перш за все визначили рівень задоволеності життям досліджуваної групи людей. Дані подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Дані за Шкалою задоволеності життям Е. Дінера, Р. А. Еммонса, Р. Дж. Ларсена, С. Гріффіна (адаптована Д. О. Леонтєвим, Є. М. Осіним)

Рівні задоволеності життям	Кількість досліджуваних (%)	Дані (M±σ)
Набагато нижче середнього	30%	7,8±0,93
Явно нижче середнього	30%	12,4±1,5
Трохи нижче середнього	3%	15±0,71
Середній	10%	21,3±1,52
Вище середнього	10%	26,3±1,52
Набагато вище середнього	12%	32,4±1,95

Більшість досліджуваних є незадоволеними своїм життям. Серед них, 30% визначають задоволеність своїм життям набагато нижче середнього, це говорить про загальну невдоволеність поточним станом свого існування. Стільки ж людей мають показник задоволеності життям явно нижче середнього, що також свідчить про негативну оцінку свого життя. Рівень задоволеності своїм життям трохи нижче середнього має 3%, 10% мають середній показник задоволеності життям і 10% – вище середнього. Це можна інтерпретувати, як нормальну оцінку поточного стану існування. Лише 12% досліджуваних визначають задоволеність своїм життям набагато вище середнього, що говорить про позитивну оцінку свого життя на даному етапі.

За методикою дослідження семантичного простору поняття «жадібність» (С. Г. Яновської та Р. А. Лютенко) було отримано такі результати. Дані подано в таблиці 2.

Таблиця 2.

Результати за методикою дослідження семантичного простору поняття «жадібність» (С. Г. Яновська, Р. А. Лютенко)

Показники	Рівень	Кількість досліджуваних	Дані (M±σ)
Загальний показник	Низький	20%	20,8±2,4
	Середній	46%	29,2±2,7
	Високий	34%	38±2,37
Фактор 1 «Безмежна жадібність»	Низький	17%	3,8±0,44
	Середній	57%	7±1,78
	Високий	26%	14,4±4,2
Фактор 2 «Завбачлива жадібність»	Низький	40%	7±2,1
	Середній	53%	15,3±3,35
	Високий	7%	23,5±0,71
Фактор 3 «Розумна жадібність»	Низький	40%	5,7±2,34
	Середній	50%	11,3±1,29
	Високий	10%	14,3±0,57

Серед досліджуваних було визначено таких, що мають суб'єктивно низький рівень жадібності. Такі значення говорять про схильність до проявів щедрості і безкорисливості по відношенню до себе та інших, самопожертви, обмеження потреб, слідування соціальним нормам. Більшість досліджуваних (46%) визначають в себе середній рівень жадібності. Такі дані кажуть про економність, бережливість, знання міри; здатність ділитися, якщо це не торкається потреб особистості. Майже третина досліджуваних мають високий рівень загального показника жадібності, що можна інтерпретувати, як непомірне, непідконтрольне задоволення потреб і накопичення благ, не враховуючи норми і благополуччя інших. Ворожість до інших, які можуть посягати на власність особистості.

За фактором «Безмежна жадібності» більш ніж половина досліджуваних має середні значення, що свідчить про наявність тенденції до накопичення і утримання благ, але без надмірного бажання їх накопичувати. Майже третина опитаних має високі оцінки за цим фактором, що вказує на їх скупість та

користолюбство й можливість виникнення конфліктів на фоні жадібності. І тільки 17% досліджуваних легко розлучаються з накопиченим, відкриті та доброзичливі до оточуючих.

За фактором «Завбачлива жадібність» більш ніж половина досліджуваних має середні показники, що свідчить про гармонію у стосунках з іншими людьми, відсутність внутрішніх конфліктів щодо незадоволеності забезпеченням людини. Тільки 7% досліджуваних має високу оцінку за цим фактором, що може бути інтерпретовано як корисливість, схильність використовувати інших.

Низькі оцінки за фактором «Розумна жадібність» має 40% досліджуваних, що свідчить про відсутність контролю за своїми витратами, невідконтрольне споживання, непередбачливість та марнотратство. Половина досліджуваних має середній показник за цим фактором. Це говорить про їхню помірну економність, бережливість, витрати і використання благ співвідносяться з потребами і є адекватними відповідно до ситуації. Високий рівень за фактором «Розумна жадібності» має 10% досліджуваних, що говорить про високий контроль споживацької поведінки, скупість, жорстке планування витрат.

Було визначено ставлення досліджуваних до грошей за допомогою методу семантичного диференціалу Ч. Осгуда. За фактором «Оцінка» в досліджуваній групі представлено всі рівні оцінки поняття «гроші» (низький - 30%, середній - 40%, високий - 30%). Такий розподіл результатів ще раз підтверджує конфліктність цього поняття для людини. З одного боку, гроші є гарними, приємними, з іншого, поганими та злими. Ніхто з досліджуваних не надав низької оцінки поняттю «гроші» за факторами «Сила» та «Активність». Значення, які було отримано за цими факторами, вказує на те, що гроші мають великий вплив на життя людини, але вони є непростішими та швидкоплинними.

В результаті кореляційного аналізу було визначено, що задоволеність життям пов'язана з самооцінкою жадібності та ставленням до грошей.

Прямий зв'язок задоволеності життям та факторами «Оцінка» ($p=0,991$, $p<0,05$), «Сила» ($p=0,936$, $p<0,05$), «Активність» ($p=0,860$, $p<0,05$), поняття грошей можна пояснити тим, що людина, яка високо цінує гроші буде витрачати їх на те, що підвищує її задоволення, або накопичувати, що також надає їй відчуття задоволеності життям. Саме гроші для цієї людини є тим, що впливає на життя, надає сили та можливості для перетворення себе та оточуючого світу. Наявність контролю за витратами, можливість заощаджувати без проблем та конфліктів – ще одні з переваг цього зв'язку. Задоволеність власним життям також впливає на оцінку грошей. Людина може зрозуміти, що гроші не завжди вирішують життєві негаразди, що зростання грошей, або їх зменшення може вийти з під контролю та різко змінити життєвий рівень. Задоволеність життям змінюється в залежності від фокусу сприйняття грошей, або як нестатичних, швидкоплинних, які є засобом реалізації різноманітних потреб, а їх здобуття асоціюється з активним і безперервним процесом, або як статичних, постійних, де важливіше не заробляти, а накопичувати. Не жити, а виживати.

Було визначено наявність зв'язку задоволеності життям та факторами самооцінки жадібності. Існує зворотній зв'язок між Шкалою задоволеності життям та фактором «Безмежна жадібність» ($p=-0,754$, $p<0,05$). Це можна інтерпретувати таким чином: людина, для якої сенсом життя стає накопичення благ втрачає саме життя, адже безмежне накопичення та користолюбство не робить людину щасливою й задоволеною, навпаки, виникають страхи втратити все та підозри, що інші будуть зазіхати на їхні статки. Можна згадати широко відомих літературних героїв: Гобсека та Скруджа. Ці персонажі символізують вищий рівень безмежної жадібності. Гобсек все своє життя накопичував та помер в злиднях серед великого багатства, адже він так і не зміг що-небудь витратити на себе. Скрудж з підозрою та ворожо ставився до оточуючих, як до таких, що зазіхають на його статки, але ці блага не зробили його щасливим, а навпаки, зробили нещасливим одинаком.

Було визначено прямий зв'язок Шкали задоволеності життям та факторами «Завбачлива жадібність» ($p=0,742$, $p<0,05$) та «Розумна жадібність» ($p=0,670$, $p<0,05$). Дані фактори самооцінки жадібності вказують на наявність у людини розважливості та передбачливості, гармонії заробітків та витрат. І саме це надає задоволення, адже людина бажає те, що може собі придбати, вона не обмежує своє життя гонитвою за багатством та статками, вона має час на спілкування з близькими та природою, заняттям улюбленою справою, вона живе й отримує задоволення. З іншого боку, задоволеність життям може вплинути на самооцінку завбачливої та розумної жадібності. Щаслива людина є гармонійною в усьому: їй легко ділитися з іншими та не потрібно накопичувати. Коли людина незадоволена своїм життям, вона може здійснювати необачливі вчинки: замість розважливості витрат приходиться марнотратство й втрата контролю за споживанням, гармонійні стосунки з оточуючими стають конфліктами стосовно витрат та розподілу благ, інші стають засобом для досягнення власних цілей й задоволення потреб, тощо.

В результаті аналізу даних можна зробити такі висновки.

Задоволеність життям людей пов'язана зі ставленням до грошей і самооцінкою власної жадібності. Люди з високим рівнем задоволеності життям високо оцінюють поняття «гроші», надають їм силу та активність. Гроші визначаються як засіб, за допомогою якого можливо змінювати власне життя, вони надають сили та можливості для перетворення себе й оточуючого світу та контролю за витратами, заощаджень без проблем та конфліктів.

Було визначено наявність зв'язку задоволеності життям та факторами самооцінки жадібності: зворотній зв'язок між Шкалою задоволеності життям та фактором «Безмежна жадібність» та прямий зв'язок з факторами «Завбачлива жадібність» та «Розумна жадібність». Людина, сенсом життя якої стає накопичення втрачає саме життя, адже безмежне накопичення та користолюбство не робить людину

щасливою й задоволеною, з іншого боку, наявність розважливості та передбачливості гармонізує заробітки та витрати.

Вважаємо, що перспективою подальших розвідок може бути дослідження зв'язку задоволеності життям людини з такими факторами, як заняття фізичною культурою та спортом, рівень конфліктності відношення з оточуючими, довіра в міжособистісних стосунках, тощо.

Література

1. Аргайл М. Психология счастья / М. Аргайл. – Санкт-Петербург: Питер, 2003. – 271 с.
2. Дейнека О. С. Символизация денег: опыт эмпирического исследования / О. С. Дейнека // Институт психологии РАН. – 2004. – С. 207–241.
3. Куликов Л. В. Детерминанты удовлетворенности жизнью / Л. В. Куликов // СПбГУ. – 2000. – № 21. – С. 407–435.
4. Семенов М. Ю. Материальная удовлетворенность / М. Ю. Семенов, Е. Г. Ефремов // Омский научный вестник. – 2003. – № 23. – С. 207–210.
5. Фенько А. Б. Проблема денег в зарубежных психологических исследованиях / А. Б. Фенько // Психологический журнал. – 2000. – № 1. – С. 50–52.
6. Шамионов Р. М. Субъективное благополучие личности: психологическая картина и факторы / Р. М. Шамионов. – Саратов, 2008. – 296 с.
7. Щербатых Ю. В. Семь смертных грехов или психология порока / Ю. В. Щербатых. – Москва: АСТ, 2010. – 480 с.
8. Яновська С. Г. Психологічні особливості уявлення про жадібність та жадібну людину / С. Г. Яновська, Р. Л. Туренко, Н. С. Білоус, Р. А. Лютенко // Вісник Харківського національного університету. – 2016. – Вип.59. – С. 55–58.
9. Яновська С. Г. Ціннісний аспект ставлення до грошей та особливості грошової задоволеності підприємців / С. Г. Яновська // Вісник Харківського національного університету. – 2010. – № 913. – С. 192–195.
10. Defining greed / T. Seuntjens, M. Zeelenberg, S. Breugelmans, N. Van de Ven // The British Psychological Society. – 2014. – № 4. – P. 1–21.
11. Frunzaru V. Materialism and Life Satisfaction a Sociological and Christian Comparative Approach / V. Frunzaru, E.M. Frunzaru // Journal for the Study of Religions and Ideologies. – 2017. – Vol. 16. – № 48. – P. 31–45.
12. Greed and adolescent financial behavior / T.Seuntjens, M. Zeelenberg, N. Van de Ven, A. Van der Schors // Journal of Economic Psychology. – 2016. – № 57. – P. 1–12.
13. Headey B. A Theory of Life Satisfaction Dynamics: Stability, Change and Volatility in 25-Year Life Trajectories in Germany / B. Headey, R. Muffels // Social Indicators Research. – 2018. – Vol. 140. – № 2. – P. 837–867. DOI: 10.1007/s11205-017-1785-z
14. Krekels G. Dispositional Greed: Scale Development and Validation / G. Krekels, P. Mario // Advances in Consumer Research. – 2011. – № 39. – P. 799–800.
15. Long S. Greed / Susan Long // Psychodynamic Practice. – 2009. – № 15. – P. 245–259.
16. Malik M.N. Relationship Between Affluenza, Psychological Wellbeing and Life Satisfaction among Doctors and Lawyers / M. N. Malik, N. U. Abbasi, M. T. Khalily, M. I. Ansari // Rawal Medical Journal. – 2018. – Vol. 43. – № 3. – P. 520–523.
17. Morrone A. How Disadvantages Shape Life Satisfaction an Alternative Methodological Approach / A. Morrone, A. Piscitelli, A. D'Ambrosio // Social Indicators Research. – 2019. – Vol. 141. – № 1. – P. 477–502. DOI: 10.1007/s11205-017-1825-8
18. Rubinstein C. Money & Self-esteem, Relationships, Secrecy, Envy, Satisfaction / C. Rubinstein // Psychology Today. – 1981. – № 5. – P. 24–44.
19. Seuntjens T. Dispositional Greed / T. Seuntjens, M. Zeelenberg, N. Van de Ven // Journal of Personality and Social Psychology. – 2015. – P. 1–17.

References

1. Arhail M. (2003) Psykholohyia schastia. Sankt-Peterburh, Pyter, 271 s. [in Russian].
2. Deineka O. S. (2004) Symvolyzatsyia deneh: opit empyrycheskoho yssledovaniya. Ynstytut psykholohyy RAN, S. 207–241. [in Russian].
3. Kulykov L. V. (2000) Determynty udovletvorennosti zhyzni. SPGU, №21, S. 407–435. [in Russian].
4. Semenov M. Yu., Efremov E. H. (2003) Materyalnaia udovletvorennost. Omskyi nauchnyi vestnyk, №23, S. 207–210. [in Russian].
5. Fenko A.B. (2000) Problema deneh v zarubezhnykh psykholohycheskykh yssledovaniakh. Psykholohycheskyi zhurnal, №1, S. 50–52. [in Russian].
6. Shamyonov R. M. (2008) Sub'ektyvnoe blahopoluchye lychnosti: psykholohycheskaia kartyna i factory, Saratov, 296 s. [in Russian].
7. Shcherbatykh Yu. V. (2010) Sem smertnykh hrekhov yly psykholohyia poroka. Moskva: AST, 480 s. [in Russian].

8. Ianovska S.H., Turenko R.L., Bilous N.S., Liutenko R.A. (2016) Psykholohichni osoblyvosti uia-
vlennia pro zhadibnist ta zhadibnu liudynu. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu, V. 59, S.
55–58. [in Ukrainian]
9. Ianovska S.H. (2010) Tsinnisnyi aspekt stavlennia do hroshei ta osoblyvosti hroshovoi zadovole-
nosti pidpriiemtsiv Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu, №913, S. 192–195. [in Ukrainian]
10. T.Seuntjens, M. Zeelenberg, S. Breugelmans, N. Van de Ven. (2014) Defining greed. The British
Psychological Society, №4, C. 1–21.
11. Frunzaru V., Frunzaru E.M. (2017) Materialism and Life Satisfaction a Sociological and Chris-
tian Comparative Approach, Journal for the Study of Religions and Ideologies, V. 16, №48, C. 31–45.
12. Greed and adolescent financial behavior / T.Seuntjens, M. Zeelenberg, N. Van de Ven, A. Van der
Schors. // Journal of Economic Psychology. – 2016. – №57. – C. 1–12.
13. Headey B. A Theory of Life Satisfaction Dynamics: Stability, Change and Volatility in 25-Year
Life Trajectories in Germany/ B. Headey, R. Muffels // Social Indicators Research. – 2018. – V. 140. – №2.
– C. 837–867. DOI: 10.1007/s11205-017-1785-z
14. Krekels G., Mario P. (2011) Dispositional Greed: Scale Development and Validation, Advances
in Consumer Research, №39, C. 799–800.
15. Long S. (2009) Greed. Psychodynamic Practice, №15, C. 245–259.
16. Malik M.N., Abbasi N.U., Khalily M.T., Ansari M.I. (2018) Relationship Between Affluenza,
Psychological Wellbeing and Life Satisfaction among Doctors and Lawyers. Rawal Medical Journal, V.
43, №3, C. 520–523.
17. Morrone A., Piscitelli A., Ambrosio A.D. (2019) How Disadvantages Shape Life Satisfaction
an Alternative Methodological Approach. Social Indicators Research, V. 141, №1, C. 477–502. DOI:
10.1007/s11205-017-1825-8
18. Rubinstein C. (1981) Money & Self-esteem, Relationships, Secrecy, Envy, Satisfaction. Psychol-
ogy Today, №5, C. 24–44.
19. Seuntjens T., Zeelenberg M., Van de Ven N. (2015) Dispositional Greed. Journal of Personality
and Social Psychology, C. 1–17.